تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر حقوق سیاسی – اقتصادی و وضعیت سلامت شهروندان کره‌شمالی

سارا موسوی[1]
علی باقری دولت‌آبادی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۲/۲۶

DOI:10.22124/wp.2021.16144.2453

سیاست جهانی
فصلنامه علمی سیاست جهانی، دورهٔ نهم، شمارهٔ اول، بهار ۱۴۰۰، پیاپی ۳۵ (صفحات: ۲۵۴-۲۲۱)

چکیده

امروزه تحریم‌ها به یکی از ابزارهای پرکاربرد سیاست خارجی دولت‌ها علیه همدیگر تبدیل شده است. این درحالی است که تحریم‌ها همیشه نتیجه دلخواه را به همراه نیاورده است. کره‌شمالی ازجمله کشورهایی است که طولانی‌ترین تحریم‌های دوجانبه و چندجانبه را تجربه کرده است. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که تحریم‌ها چه تأثیری بر وضع حقوق سیاسی–اقتصادی و وضعیت سلامت شهروندان در کره‌شمالی گذاشته است؟ فرضیهٔ پژوهش اشاره‌می‌کند که تحریم‌های بین‌المللی منجر به نقض حقوق بنیادین شهروندان کره‌شمالی شده است. برای آزمون فرضیه از نظریه پکسن و کوپر و دو روش توصیفی–تحلیلی و اسنادی استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که با شروع آزمایشات هسته‌ای کره‌شمالی در سال ۲۰۰۶ و وضع شدیدترین تحریم‌ها علیه این کشور، تحریم‌ها به دو شکل مستقیم و غیرمستقیم بر وضع حقوق‌بشر کره‌شمالی تأثیر منفی گذاشته است. در حوزهٔ سیاسی تصلب سیاسی در کره‌شمالی به موازات تشدید تحریم‌ها، افزایش یافته و ممکن است بین این دو روند ارتباطی وجود داشته باشد که نیازمند بررسی بیشتر است. در حوزهٔ بهداشت و سلامت، تحریم‌ها کاهش سطح بهداشت عمومی، افزایش مرگ و میر نوزادان، شیوع بیماری‌ها، و دسترسی سخت به دارو و درمان را به همراه داشته است. در حوزه اقتصاد، تحریم‌ها (به شکل مستقیم) موجب کاهش ارزش پول ملی، کاهش درآمد مردم، کاهش مواد غذایی، تورم و فساد گردیده که به فقر بیشتر مردم کمک کرده است.

واژگان کلیدی: تحریم‌ها، حقوق بشر، کره‌شمالی، دموکراسی، آمریکا

---

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه یاسوج
۲. دانشیار روابط بین‌الملل و عضو هیات علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه یاسوج
* نویسنده مسئول: abagheri@yu.ac.ir

مقدمه

تحریم‌ها ازجمله مهم‌ترین ابزارهای پیشبرد سیاست خارجی هستند که از زمان جنگ جهانی دوم مورد توجه بازیگران عرصهٔ بین‌الملل قرار گرفته‌اند. کشورها و یا سازمان‌های بین‌المللی عموماً ترجیح می‌دهند از تحریم‌ها به جای نیروی نظامی استفاده کنند تا بتوانند بر رفتار دیگر بازیگران بین‌المللی اثرگذاری داشته باشند. از جمله کشورهایی که پس از جنگ جهانی دوم متحمل انواع تحریم‌ها شده، کره‌شمالی است. سابقه تحریم‌ها در کره‌شمالی به جنگ بین دو کره بعد از جنگ جهانی دوم و قرار گرفتن کره‌شمالی در جناح شوروی و در ادامه آزمایش‌های موشکی و هسته‌ای این کشور در دهه ۱۹۹۰ برمی‌گردد. اگرچه در دهه ۹۰ توافق‌هایی بین کره‌شمالی و آمریکا در موضوع هسته‌ای برای کاستن از شدت تحریم‌ها انجام شد، اما به علت عدم پایبندی آمریکا به تعهدات خود، کره‌شمالی همچنان به ساختن موشک های دوربرد و تسلیحات هسته‌ای به‌صورت مخفیانه ادامه داد. اقدامی که موجب گردید تا در دوره ریاست جمهوری بوش این کشور در لیست محور شرارت قرار گیرد. اما این پایان ماجرا نبود و کره‌شمالی پس از آزمایش‌های هسته‌ای سال ۲۰۰۶ دور جدیدی از تحریم‌های اقتصادی و غیراقتصادی را متحمل شد تحریم‌هایی که با آزمایش‌های هسته‌ای سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ به اوج خود رسیدند.

بحران کره‌شمالی یکی از مهم‌ترین پرونده‌هایی است که از ابتدای روی کار آمدن دونالد ترامپ به‌عنوان رئیس‌جمهور آمریکا، همواره روی میز سیاست خارجی این کشور قرار داشته است. شاید به جرات بتوان گفت یکی از مناطقی که آمریکا تلاش دارد تا چارچوب مشخصی را برای مدیریت آن در آینده طراحی نماید منطقه شرق آسیاست؛ و در شرق آسیا همه راه‌ها به آینده بحران هسته‌ای کره‌شمالی ختم می‌شود. بحران کره‌شمالی و توسعه فزاینده توانایی‌های موشکی و هسته‌ای این کشور به تنهایی یکی از اصلی‌ترین مسائل این منطقه به شمار می‌رود که می‌تواند به عنوان چکیده اختلافات منطقه شرق آسیا قلمداد شود. کره‌شمالی در چارچوب راهبرد آمریکا در این منطقه اصلی‌ترین عامل توجیه‌کننده حضور و در درجه بعدی اقدامات تحریک‌آمیز آمریکا در شرق آسیا به شمار می‌رود. واشنگتن به بهانه توسعه توانمندی‌های موشکی و هسته‌ای

کره‌شمالی تلاش داشته است چین و نفوذ فزاینده آن را طی سه دهه اخیر مهار کند. اگرچه مهار و کنترل برنامه سلاح‌های هسته‌ای کره‌شمالی اولویت اساسی سیاست خارجی آمریکا از دهه ۹۰ به بعد بوده، اما این مسأله در دولت ترامپ، بیش از پیش در معرض توجه قرار گرفته است. به همین خاطر دونالد ترامپ کوشیده تا در قالب استراتژی چماق و هویج هم‌زمان هم مذاکره با کره‌شمالی را در دستور کار خود قرار دهد و هم فشار تحریم‌ها علیه این کشور را تشدید سازد.

درباره اینکه اساساً تحریم ابزاری مؤثر و مفید بوده و می‌تواند بر اراده سیاسی حاکمان کشورها تأثیربگذارد اختلاف‌نظرهای جدی وجود دارد. برخی پژوهشگران معتقدند تحریم‌ها اساساً فشار چندانی بر دولت‌ها وارد نمی‌سازد و این توده‌های مردم هستند که در اثر تحریم ها آسیب می‌بینند. لذا دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی باید به دنبال کارامد و هدفمند کردن تحریم‌ها و یا ترک تحریم‌ها و یافتن جایگزین‌های مناسب باشند. در مقابل؛ گروه دیگری از پژوهشگران به تحریم به‌عنوان ابزاری کارامد در سیاست خارجی دولت‌ها نگریسته که از طریق آن می‌توانند فشارهای اقتصادی و سیاسی به طرف مقابل وارد نمایند و او را مجبور به ترک افعال نامتعارف خود و یا حرکت در راستای منافع اعمال کنندگان تحریم‌ها سازند. رفتار ایالات متحده در قبال کره‌شمالی نشان از پیروی از دیدگاه دوم دارد. مقامات کاخ سفید پیوسته از افزایش فشارها بر کره-شمالی سخن گفته و تحریم‌ها را عامل مؤثر سوق دهنده پیونگ یانگ به سمت مذاکره بر سر برنامه هسته‌ای و موشکی این کشور می‌دانند. اما مسأله مهم و جدی‌تر این است که این تحریم‌ها واقعاً چه تأثیری بر وضع حقوق بشر در کره‌شمالی(در اینجا حقوق سیاسی-اقتصادی و وضع سلامت) گذاشته است؟ تحریم‌ها زندگی مردمان عادی را هدف قرار داده و یا آنگونه که واضعان تحریم مدعی هستند اراده‌های سیاسی حاکمان را متاثر ساخته است؟

در این نوشتار با استفاده از دو روش توصیفی-تحلیلی و اسنادی سعی می‌گردد تا به پرسش‌های فوق پاسخ داده شود به نظر می‌رسد که تحریم‌های بین‌المللی به جای دست-یابی به اهداف درنظرگرفته شده برای آن، منجر به نقض حقوق بنیادین شهروندان در حوزه سیاسی-اقتصادی و وضعیت سلامت در کره‌شمالی شده است(فرضیه).

۱. پیشینه پژوهش

با توجه به این که کره‌شمالی محدودیت‌هایی در ارائـه اطلاعـات و منـابع دارد، بنـابراین انجام پژوهش در مورد موضوعات مختلف مرتبط با این کشور با کمبود منـابع رو بـه رو است. مرور پژوهش‌های انجام شده در ایران درخصوص کره‌شمالی نشان مـی‌دهـد ایـن مطالعات بیشتر درخصوص چگونگی وضع تحریم‌هـا علیـه کـره‌شـمالی و یـا تشـریح و تحلیل مناقشه هسته‌ای این کشور بوده اسـت و اثـرات آن‌هـا بـر وضـعیت حقـوق بشـر تاکنون بررسی نشده است. در ادامه به مرور مهم‌ترین و جدیدترین تحقیقـات داخلـی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش می‌پردازیم.

مصری و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله «بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی بـر حقوق‌بشر و حقوق‌بشردوستانه و دموکراسی» به این یافته رسیده‌اند که تحریم ها موجب نقض حقوق‌بشر و حقوق بشردوستانه می‌گردد. لذا از آن به عنوان ابزار فشار و اجبـار و یکی از مسائل مهم و بحث‌برانگیز در روابط بین‌الملل یادکرده‌اند. پژوهش فوق علی‌رغـم بررسی تاثیر تحریم‌ها بر حقوق بشر و محاسن مختلف، اما به واسطه اینکـه بـه صـورت مصداقی به موضوع پژوهش نپرداخته دارای ایراد کلی‌گویی است.

زمانی و غریب‌آبادی (۱۳۹٦) در مقاله «تحریم‌ها به مثابه نقـض تعهـدات بین‌المللـی دولت‌ها در زمینه حمایت از حقوق‌بشر» بـه تبیـین ایـن مسـاله پرداختـه‌انـد کـه در پـی تحریم‌های اقتصادی، ابعاد مختلف حقوق مندرج در میثاق بین‌المللی حقـوق اقتصـادی، اجتماعی و فرهنگی من‌جمله حق حیات مورد تضییع قرار می‌گیرند و عملکرد نظام‌هـای رفاهی، آموزشی و بهداشتی در زمینه‌هایی از قبیل حق کار، غـذا، اسـتانداردهای مناسـب زندگی، تعیین سرنوشت و... به شدت تحت شعاع قرار گرفته و مختل می‌گردد. نداشـتن چارچوب نظری و عدم تعیین مصـداق عینـی بـرای سـنجش تـاثیر تحـریم‌هـا ازجملـه ضعف‌های این پژوهش است.

فرتلند[1](۲۰۱۷) در کتاب «اثرات مخرب تحریم‌ها بـر موضـوعات مـرتبط بـا حقـوق بشر در کشورهای هدف» اثر تحریم‌هـای ایـالات متحـده آمریکـا بـر کشـورهای ایـران، سوریه، یمن، عراق، کره‌شمالی، روسیه، ترکیه و ونزوئلا را بررسی کرده اسـت. نویسـنده

1. Fretland

کتاب نشان داده است که بهانه تحریم، تأثیری در نتایج وخامت بار آن ایجاد نکرده است. اگرچه این مطالعه به تفکیک کشورها انجام شده است، اما نداشتن چارچوب نظری، محدودشدن پژوهش به آثار اقتصادی تحریم‌ها بر زندگی شهروندان و مشمول زمان شدن داده های ارائه شده، ازجمله نقاط ضعف این پژوهش ارزشمند است.

گالتونگ[1](۱۹٦۷) در مقاله «تاثیر تحریم‌های اقتصادی: مثال‌هایی از رودزیا» مشخص می‌سازد که حاکمان نه تنها از تحریم رنج نبرده‌اند، بلکه تحریم‌ها انگیزه‌های جدیدی را برای محدود کردن حقوق سیاسی و اقتصادی گروه‌های مخالف فراهم و موجبات تحکیم قدرت حاکمان را مهیّا ساخته است. مقاله فوق صرفاً به آثار سیاسی تحریم‌ها پرداخته و به لحاظ نمونه مورد بررسی با پژوهش حاضر تفاوت دارد.

کیم[2](۲۰۱۹) در مقاله «بررسی دیدگاه دانش‌آموزان کره‌شمالی درخصوص وضعیت حقوق‌بشر در این کشور و علل آن» نشان داده است که درک دانش‌آموزان کره‌ای از حقوق بشر تحت تأثیر عوامل متنوعی در داخل و خارج از مدرسه است و این وضعیت گویای این نکته است که آموزگاران باید تجربیات قبلی دانش‌آموزان و ایده‌های مربوط به حقوق بشر را در محیط خارج از مدرسه به چالش بکشند. این مقاله هر چند درک دانش‌آموزان کره‌شمالی در مورد حقوق‌بشر را نشان می‌دهد، اما به سنجش تاثیر تحریم‌ها در ابعاد مختلف زندگی شهروندان کره‌ای نپرداخته است. علاوه بر این به نظر می‌رسد پژوهش به جای دانش آموزان باید بر روی جامعه دانشگاهی و یا نخبگان متمرکز می‌گردید تا با توجه به سطح اگاهی سیاسی آنها نتایج متقن‌تری به دست آید.

مرور دیگر آثار منتشر شده همانند موارد فوق نشان می‌دهد که در هیچ پژوهشی به بررسی تاثیرات تحریم‌ها بر حقوق اقتصادی – سیاسی و وضعیت سلامت شهروندان کره‌شمالی به شکل علمی توجه نشده و خلاء علمی در این باره وجود دارد. بنابراین هدف مقاله حاضر پر کردن این شکاف و حرکت به سمت سنجش آثار عینی تحریم‌ها بر زندگی شهروندان عادی است.

1. Galtung
2. Kim

۲. چارچوب نظری

این پژوهش حول دو مفهوم تحریم و حقوق بشر انجام شده است. درخصوص مفهوم اول یعنی تحریم باید گفت تحریم یک اقدام میانی بین دیپلماسی و اقدام نظامی است. تحریم مجموعه اقداماتی است که یک یا چند بازیگر بین‌المللی بر یک یا چند بازیگر دیگر به منظور تحقق یک یا مجموعه‌ای از اهداف خود به عمل می‌آوردند؛ تنبیه طرف مقابل برای جلوگیری از اقدام برای مواردی که برای تحریم‌کننده ارزش دارد یا وادارساختن طرف مقابل به رعایت بعضی هنجارها که برای طرف اقدام‌کننده مهم است (آل کجباف و انصاریان، ۱۳۹۳: ۱۱).

استفاده از خشونت برای دستیابی به اهداف ظاهراً صلح‌آمیز می‌تواند هم از نظر منابع و هم از نظر سرمایه سیاسی یک سرمایه‌گذاری گران باشد؛ بنابراین سیاستمداران برای تحقق هدف خود به ابزار دیگری نیاز دارند. دیپلماسی نیز همیشه ابزاری مؤثر نیست، به خصوص وقتی که کشور هدف، همواره زبان و آداب و رسوم گفتمان دیپلماتیک را درک نمی‌کند. در این شرایط، وقتی یک بازیگر، چه دولتی و چه سازمانی فراملی، می‌خواهد پیام واضحی را برای دولت هدف خود بفرستد، یا بخواهد سعی کند رفتار یک رژیم نادرست را تغییر دهد، تحریم‌های اقتصادی به گزینه‌ای مناسب تبدیل می‌شود. تحریم‌های اقتصادی می‌تواند اشکال مختلفی به خود بگیرد و برای دستیابی به اهداف مختلف طراحی شود، اما هدف همان است (Nivesjö, 2012: 1).

درخصوص سنجش تأثیرات تحریم‌ها بر زندگی شهروندان مهم‌ترین نظریه‌ای که وجود دارد مربوط به پکسن و کوپر(۲۰۱۰) است. بر اساس این نظریه، تحریم‌ها فرصت‌های جدیدی را ایجاد می‌کنند که باعث می‌شود رهبران از آزادی‌های سیاسی و اقتصادی کاسته و امور را طبق میل خود و در راستای فضای انسداد سیاسی پیش برند. تحریم‌های اقتصادی از طریق کاهش سطح دموکراسی می‌توانند به‌عنوان ابزاری استراتژیک توسط رژیم تحریم شده برای تحکیم حاکمیت استبدادی و تضعیف مخالفان خود استفاده گردند (Peksen & Cooper, 2010: 240-264). مطالعات پیشین پکسن نشان می‌دهد که تحریم‌های گسترده در مقایسه با مجازات‌های جزئی به حقوق بشر

1. Peksen & Cooper

بیشتر آسیب رسانده و منجر به بدتر شدن حقوق اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در سطح جامعه شده است (Peksen, 2009: 59). پژوهش های دیگر انجام شده دربارهٔ تأثیر تحریم ها بر وضع حقوق بشر یافته های پکسن و کوپر درخصوص تأثیر منفی تحریم بر سطح دموکراسی در کشورهای هدف را اثبات کرده‌اند (Spaniel & Whang et al, 2013; Bradley).

با اینحال این نتایج با تحقیقات قدیمی‌تر دربارهٔ تأثیر تحریم‌ها تناقضات جدی دارد. نگاه اجمالی به برخی از تحقیقات قدیمی‌تر درخصوص نتایج تحریم‌ها نشان می‌دهد که گاهی اوقات تحریم‌ها به شکل غیرمستقم و از طریق سازوکارهای مختلف موجب افزایش سطح دموکراسی در رژیم‌های استبدادی شده است. به‌عنوان مثال، پس از آنکه ایالات متحده و متحدانش، گواتمالا (۱۹۹۳) را تحریم کردند، سرانو[1] رئیس‌جمهور وقت، پارلمان و قوه قضائیه را به طور غیرقانونی منحل کرد، این اقدام سرانو باعث شد تا ارتش، رئیس جمهور را برکنار کند و در نتیجه نهادهای دموکراتیک در این کشور دوباره احیا شدند. این دوگانگی ها منجر به آن شده است که برخی محققان نتیجه بگیرند که تحریم‌ها اساساً ناکارآمد هستند (Haass, 1998) و برخی دیگر همچون پکسن و کوپر ادعا کنند که تحریم‌ها گاه باعث نتایج سیاسی ناخواسته می‌شوند (Peksen & Cooper, 2010).

تناقض موجود بین یافته‌های پژوهشی فوق ضرورت سنجش مجدد تأثیر تحریم‌ها بر وضع حقوق بشر را امری ضروری می‌سازد. مقصود ما از حقوق بشر در اینجا تضمین-های اخلاقی پایه‌ای هستند که مردم در همه کشورها و فرهنگ‌ها به صرف انسان بودن باید از آن‌ها برخوردار باشند (مظاهری‌تهرانی، ۱۳۹۰: ۲۵). حقوقی که به طور ذاتی در طبیعت آحاد بشر است (سیدفاطمی، ۱۳۹۰: ۱۸) و نشانه‌ای از وضعیت جامعه و آگاهی حقوقی شهروندان است (Zerkina et al, 2015: 475). هیچ کس را نمی‌توان به صرف منطقه جغرافیایی که در آن زیست می‌کند، از حقوق بشر محروم کرد، ضمن این که افراد فارغ از عواملی چون نژاد، ملیت، جنسیت و غیره در برخورداری از این حقوق با هم برابر و یکسان‌اند و در این خصوص کسی را بر دیگری برتری نیست (سالاری و مرادی،

1. Serano

۱۳۹۵: ۱۳٦). اصل جهانی بودن حقوق بشر سنگ بنای قوانین بین‌المللی حقوق بشر است. به این ترتیب نمی‌توان با توسل به خروج از معاهدات حقوق بشری این حقوق را از افراد جامعه یا برخی از آنان سلب نمود؛ چرا که آن معاهده یا معاهدات موجد حقوق انسانی نبوده‌اند (Zerkina, 2015: 477).

تجلی مصادیق حقوق بشر به‌صورت خاص را در حقوق اقتصادی و اجتماعی، و حقوق مدنی و سیاسی تعریف شده از سوی سازمان ملل در قالب دو کنوانسیون مصوب این سازمان باید دید. بر این اساس، ما در این پژوهش شاخص‌های حقوق اقتصادی و اجتماعی را از میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل مصوب ۱٦ دسامبر ۱۹٦٦ و حقوق مدنی و سیاسی را از کنوانسیون بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل متحد مصوبه ۲٦ دسامبر ۱۹٦٦ اقتباس می نماییم. در این خصوص می‌توان بر اساس شاخص‌های میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اشاره نمود که تحریم‌ها به صورت مستقیم بر حق اشتغال(ماده ٦)، حق داشتن سطح زندگی کافی شامل خوراک، پوشاک و مسکن(ماده ۱۱)، حق سلامت جسمی و روحی(ماده ۱۲)، حق دسترسی به آموزش(ماده ۱۳) و حق شرکت در زندگی فرهنگی(ماده ۱۵) تاثیرگذارند. موضوعی که در این میثاق بر آن تاکید شده و دولت‌ها موظف به تامین آن هستند. (OHCHR, 1966a)

درخصوص تأثیرات مستقیم تحریم‌ها نیز می‌توان به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی اشاره نمود. طبق این کنوانسیون دولت‌ها متعهد به رعایت و احترام به حقوق و آزادی‌های انسان(ماده ۲، ۱۸ و ۱۹)، تساوی حقوق زن و مرد(ماده ۳)، حفظ حق حیات(ماده ٦)، منع بردگی و کار اجباری(ماده ۸)، منع دستگیری و بازداشت غیرقانونی(ماده ٤)، حق عبور و مرور آزادانه و انتخاب آزادانه مسکن(ماده ۱۲) و حق تشکیل مجامع مسالمت آمیز(ماده ۲۲) هستند.(OHCHR, 1966a) مسئله‌ای که به نظر می‌رسد تحریم‌ها می‌توانند بر آن‌ها تأثیرگذار باشند. بنابراین وضعیت حقوق بشر در یک کشور می‌تواند بر میزان فقر تأثیر بگذارد. این امر می‌تواند از طریق دسترسی نابرابر به منابع، تحریم‌های تجاری، خشونت سیاسی و سرکوب اتفاق بیفتد. نقض حقوق بشر می‌تواند شرایط فقر و شرایط زندگی اقشار فقیر جامعه را تشدید کند که به نوبه خود

رشد و توسعه را محدود می‌کند (Apergis & Cooray, 2019: 2). با توجه به ادبیات نظری فوق الذکر در مدل پژوهشی طراحی شده برای پژوهش به بررسی این مسأله پرداخته می‌شود که تحریم‌ها چه تأثیری بر حقوق سیاسی-اقتصادی و نیز حق به سلامت شهروندان کره‌شمالی گذاشته است. به نظر می‌رسد اگر تحریم‌ها بتوانند محدودیت‌های جدی در حوزه حقوق برشمرده شده برجای گذارند می توانند موجب تاثیر منفی بر حقوق بشر گردند.

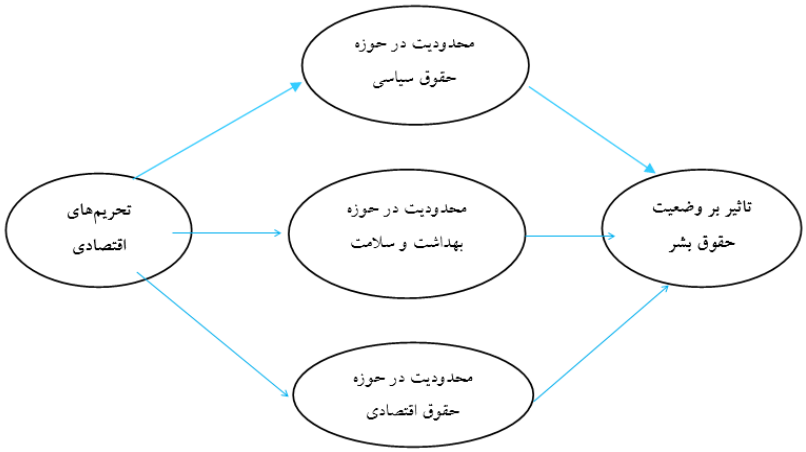

مدل نظری پژوهش

۳. پیشینه و روند وضع تحریم‌ها علیه کره‌شمالی

شبه جزیره کره که در اوایل قرن بیستم به تصرف امپراتوری ژاپن درآمده بود با پیروزی متفقین در جنگ جهانی دوم و پایان سلطه ۳۵ ساله ژاپن بر آن، به دو بخش کره‌شمالی و جنوبی تقسیم شد. در شمال یک دولت کمونیست تحت حمایت شوروی و در جنوب یک دولت طرفدار غرب تشکیل شد. این تقسیم سرآغاز جنگ دو کره در سال ۱۹۵۰ گردید. جنگی که در نهایت با وجود درگیری‌های بسیار در ۲۷ ژوئیه ۱۹۵۳به پیمان آتش بس منتهی شد. از زمان پیمان آتش بس بین، بحران در شبه جزیره کره با شدت و ضعف ادامه داشته است. دو طرف بارها همدیگر را تهدید کرده‌اند و آمریکا و متحدانش بارها کره‌شمالی را مورد تحریم‌های یک جانبه، چند جانبه و بین‌المللی قرار داده‌اند. اولین دور

تحریم‌ها از همان دهه ۱۹۵۰ رقم خورد زمانی که وزارت خزانه‌داری آمریکا معامله‌های مالی مربوط به کره‌شمالی را محدود کرد. بدنبال آن با چندین بمب‌گذاری بین‌المللی علیه کره جنوبی توسط عوامل کره‌شمالی در دهه ۱۹۸۰ (بمباران رانگون) تحریم‌ها علیه کره-شمالی تشدید گردید و در سال ۱۹۸۸، عملاً کره‌شمالی در لیست حامیان مالی تروریسم بین‌المللی قرارگرفت (Suk Lee, 2019: 35).

دولت کلینتون در سال ۱۹۹٤ هنگامی که دولت آن زمان کره جنوبی به دنبال سیاست‌های تعامل با شمال بود، بعد از یک دوره سیاست فشار دیپلماتیک و تهدید نظامی، گزینه دیپلماسی را روی میز گذاشت و در مسیر رسیدن به توافق هسته‌ای، بر روی گزینه نفت در برابر تعطیلی برنامه هسته‌ای با «کیم جونگ ایل» به توافق رسید. بدین ترتیب تحریم‌ها علیه کره‌شمالی کاهش یافت (Davenport, 2017:1). این توافق در پی عدم ساخت راکتورهای وعده داده شده و اجرا نشدن کامل برنامه‌های کمک غذایی عملاً فروپاشید و پیونگ یانگ مخفیانه برنامه تحقیق هسته‌ای خود را ادامه داد.

با انتخاب جورج بوش به ریاست جمهوری آمریکا بحران در روابط پیونگ یانگ و واشنگتن تشدید شد. دولت بوش، کره‌شمالی را در لیست محور شرارت قرار داد و فشارهای منطقه‌ای و بین‌المللی را علیه این کشور تشدید کرد. حتی گزینه پیشنهادی بوش با عنوان «عمل در برابر عمل» که هدف آن، عادی‌سازی روابط کره‌شمالی با آمریکا، کره‌جنوبی و ژاپن بود، نیز نتوانست تغییر مثبتی در روابط دو طرف ایجاد نماید. با فرا رسیدن سال ۲۰۰۵ شرایط از آنچه که بود بدتر گردید. شروع تحریم‌های جدید علیه کره‌شمالی در سال ۲۰۰۵ و عمل نکردن آمریکا به وعده‌هایش، موجب خروج کره‌شمالی از معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای و ساخت بمب اتمی توسط این کشور شد (Makhijani et al, 2003: 3-7).

بدنبال این اقدام پیونگ یانگ و شروع آزمایش‌های اتمی در سال ۲۰۰٦ شورای امنیت سازمان ملل با صدور قطعنامه ۱۷۱۸تحریم‌های سیاسی و اقتصادی جدیدی علیه کره‌شمالی وضع کرد.

با انتخاب باراک اوباما به ریاست جمهوری آمریکا، اولویت سیاست خارجی آمریکا جلوگیری از اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی گردید. لذا به محض این که کره‌شمالی در

۲۵ می سال ۲۰۰۹ اعلام نمود که در حال انجام آزمایش هسته‌ای است، این آزمایش را محکوم و آن را نقض حقوق‌بین‌الملل دانست و در صحن شورای امنیت سازمان ملل با صدور قطعنامه ۱۸۷٤ به آن پاسخ گفت(Obama, 2009:1). سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ به واسطه افزایش درگیری‌ها و تنش‌ها میان دو کره، بحران شبه جزیره شدت گرفت؛ اما مرگ کیم جونگ ایل[1] در اواخر سال ۲۰۱۱، فضا را برای احیای مذاکرات و توافق محدود این کشور با آمریکا در فوریه ۲۱۲ مهیا نمود. با امتناع آمریکا از ارسال کمک‌های غذایی به کره‌شمالی و متعاقبا پرتاب موشک حامل ماهواره به فضا توسط این کشور در آوریل و دسامبر ۲۰۱۲، شورای امنیت در ۲۲ ژانویه ۲۰۱۳ قطعنامه ۲۰۸۷ را علیه پیونگ یانگ به تصویب رساند. قطعنامه ای که بهانه‌ای شد تا در ۱۲ فوریه ۲۰۱۳ کره‌شمالی به سومین آزمایش هسته‌ای خود مبادرت نماید. انجام این ازمایش واکنش شدیدتر آمریکا و تصویب قطعنامه ۲۰۹٤ شورای امنیت را در ۷ مارس ۲۰۱۳ به همراه آورد (Obama, 2013). تحریم هایی که باعث عصبانیت مقامات پیونگ یانگ گردید و آنها را تشویق ساخت تا در ٦ ژانویه ۲۰۱٦، بی‌اعتنا به جامعه جهانی چهارمین آزمایش هسته‌ای خود را انجام دهند (Rezaei, 2017: 1).

در گام بعدی شورای امنیت در ۲ مارس ۲۰۱٦، قطعنامه ۲۲۷۰ را درخصوص آزمایش بمب هیدروژنی و موشک «ستاره درخشان» تصویب نمود که موارد متعددی از ممنوعیت‌ها و محدودیت‌ها شامل «آموزش، شناسایی افراد مرتبط با برنامه تسلیحاتی و هسته‌ای این کشور، منع عرضه و فروش حمل و نقل هوایی، منع صدور انرژی، سوخت و زغال سنگ، سنگ آهن، مواد نادر معدنی و ...» را شامل می شد. این قطعنامه و چهار قطعنامه دیگری که در همین سال صادر گردید ازجمله شدیدترین و سخت‌ترین مجازات‌هایی هستند که سازمان ملل متحد برای یک کشور اعمال نموده و به طور هدفمند منابع درآمد و تجارت آن کشور را هدف قرار داده است (رضائی و فرح‌زاده، ۱۳۹٦: ۱۱۷). کره‌شمالی در پاسخ به این اقدام جامعه جهانی در ۹ سپتامبر ۲۰۱٦، اقدام به پنجمین آزمایش هسته‌ای خود نمود.

1. Kim Jong Il

باوجود مشاجره‌های لفظی اولیه ترامپ و کیم جونگ اون[1] در نهایت سال ۲۰۱۸ به سال خوشبینی و دیدارهای تاریخی دو طرف تبدیل شد (Lee & Seo, 2019: 1). اما این ماه عسل چندان به درازا نکشید و به دلایلی از جمله اصرار آمریکا بر باقی ماندن تحریم‌ها تا زمان خلع سلاح کامل پیونگ یانگ، این مذاکرات بی‌نتیجه ماند.(ر.ک: باقری‌دولت‌آبادی و درج، ۱۳۹۷: ۱۷۲-۱٤۳) آنچه فضا را از آنچه که بود متشنج تر ساخت تصویب قطعنامه ۲۳۹۷ شورای امنیت ملل متحد بود که تحریم‌های کمرشکن جدیدی را علیه کره‌شمالی اعمال کرد. این قطعنامه توانسته اثرات بسیار تعیین‌کننده‌ای بر ساختار رژیم کره‌شمالی بر جای گذارد. در این ارتباط می‌توان به کاهش واردات سوخت تا سقف ۹۰ درصد، اخراج کارگران کره‌شمالی از سایر کشورها و ممنوعیت ارسال پول کارگران به کره‌شمالی اشاره کرد (Fisher, 2016: 10).

در حال حاضر به‌دلیل به بن‌بست رسیدن مسیر دیپلماسی، کره‌شمالی یکبار دیگر به سمت انجام انواع آزمایش‌های موشکی جدید و تولید سلاح‌هایی که به گفته مقامات کره‌شمالی می‌تواند به طرز قابل توجهی شکاف توانمندی نظامی میان این کشور با آمریکا را جبران نماید، سوق پیدا کرده است. اقداماتی که می‌تواند شرایط زندگی را از آنچه که هست بر مردم کره‌شمالی سخت‌تر سازد.

٤. تحریم‌ها و وضعیت حقوق بشر در کره‌شمالی

همان‌طور که در چارچوب نظری عنوان شد تحریم‌ها به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم می‌توانند بر وضعیت حقوق بشر کشورها تأثیرگذار باشند. با توجه به محدودیت‌های حجم پژوهش در اینجا تأثیر غیرمستقیم تحریم ها بر دو حوزه سیاست و سلامت و تأثیر مستقیم آن بر اقتصاد بررسی می‌شود و سایر ابعاد فرهنگی، اجتماعی و... به پژوهش‌های دیگر وانهاده می شود.

در حوزه سیاست تحریم‌ها موجب نگرانی کشور تحریم شونده از فشارها برای تغییر رژیم (ایجاد فضای بسته سیاسی، سرکوب آزادی‌ها و خشونت سیاسی) می‌شود و در حوزه سلامت؛ دسترسی به دارو و درمان، دسترسی به مواد غذایی، دسترسی به آب

1. Kim Jong Un

آشامیدنی سالم را مختل نموده باعث افزایش مرگ و میر و و ناامنی غذایی برای شهروندان کشور تحریم شونده می گردد. در حوزه اقتصاد هم تحریم‌ها می‌تواند موجب افزایش تورم، کاهش ارزش پول ملی، بیکاری، محدودیت در واردات و صادرات، محدودیت در دریافت کمک‌های بشردوستانه، کاهش رشد تولید ناخالص ملی گردد. با توجه به تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم تحریم‌ها بر حوزه‌های سیاسی، سلامت و اقتصاد در ادامه به بررسی این تاثیرها می‌پردازیم.

٤-١. تاثیر غیرمستقیم تحریم‌ها بر وضع حقوق‌بشر

٤-١-١. حوزه سیاست

در حوزه سیاست تحریم‌ها موجب نگرانی کره-شمالی از فشارها برای تغییر رژیم گردیده و به تبع آن فضای بسته سیاسی و سرکوب آزادی‌ها را شکل داده است.(Kim,2014: 159-169) سانسورهایی در قالب آزادی بیان، آزادی اجتماعات و آزادی رسانه‌ها شکل گرفته است. علی‌رغم اینکه در قانون اساسی کره‌شمالی بر حقوق سیاسی شهروندان تاکید شده اما سازمان‌های غیردولتی مانند عفو بین‌الملل و دیده بان حقوق بشر پیوسته از نقض حقوق بشر در این کشور خبر می‌دهند. طبق این گزارش‌ها در این کشور حق سخنرانی آزاد وجود ندارد و منابع انتشار اخبار از تلویزیون گرفته تا رادیو، روزنامه و غیره در اختیار دولت هستند. دولت، دیدارهای بیگانگان به‌ویژه روزنامه‌نگاران و گزارش گران را با دقت مدیریت و دسترسی آنها به اطلاعات را محدود می‌کند. این محدودیت ها در حدی است که حتی نهادهای سازمان ملل مانند برنامه جهانی غذا که بیش از ۲۰ سال است در جمهوری دموکراتیک خلق کره حضور دارد برای دسترسی به داده های معتبر و دقیق همچنان با چالش مواجه هستند. (UNHR, 2019: 14)

در سال ۲۰۱۹ نیز لیستی از سوی کمیته حمایت از روزنامه نگاران درباره وضعیت آزادی بیان رسانه‌ها منتشر شد که در آن کره‌شمالی در رتبه دوم کشورهایی قرار داشت که از تاکتیک‌هایی نظیر حبس و قوانین سرکوبگرانه، تحت نظر قرار دادن خبرنگاران و ایجاد محدودیت در استفاده از اینترنت و رسانه‌های اجتماعی استفاده کرده بودند.(CPJ,

2019) این در حالی است که طبق ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر، هـر انسـانی حـق دریافت، انتشار اطلاعات و بیان عقیده را دارد.

کره‌شمالی با ممنوع و یا محدود کردن رسانه‌های مستقل، استانداردهای بین‌المللـی را نقض کرده و با ارعاب خبرنگاران با استفاده از حبس، نظارت دیجیتال، فیزیکی و ... آنان را وادار به سکوت نموده است. وضعیت سانسور رسانه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در ایـن کشور و تعداد زندانیان سیاسی مرتبط با آن، نشان از وخیم شدن اوضاع حقوق بشری در این کشور دارد. از سال ۲۰۱۷، کـره‌شـمالی در فهرسـت آزادی مطبوعـات منتشـر شـده توسط گزارشـگران بـدون مـرز رتبـه آخـر را در بـین کشـورها بـه دسـت آورده اسـت (Reporters Without Borders, 2017). گزارش‌های دیگر ارائه شده درباره کـره‌شـمالی نشان می‌دهد که چگونه فیلترینگ در این کشور افـزایش پیـدا نمـوده و میـزان زنـدانیان سیاسی را افزایش بخشیده است. رسانه ملی در این کشور تقریباً به‌طور کامل بر تبلیغـات سیاسی و ترویج خصوصیات شخصیتی کیم ایل سونگ و کیم جونگ ایل متمرکـز اسـت و دردهـا و مشـکلات جامعـه را مـنعکس نمـی‌سـازد (Reporters Without Borders, 2009). به لحاظ آزادی بیان نیز این کشور پس از ترکمنستان کمترین میزان آزادی بیان را به شهروندان خود اعطا کرده است.(ر.ک: جدول شماره ۱) لذا می‌توان گفـت شـهروندان این کشور هیچ امکانی برای اعتراض سیاسـی بـه وضـع اقتصـادی، اجتمـاعی، بهداشـتی و...که در آن قرار گرفته‌اند ندارند.

جدول ۱. سه کشور دارای کمترین میزان آزادی بیان در جهان در سال ۲۰۱۹

ردیف	وضعیت آزادی بیان	
۱	ترکمنستان	۸۵/٤٤
۲	کره‌شمالی	۸۳/٤۰
۳	اریتره	۸۰/۲٦

Source: CPJ, 2019

شرایط فوق در حالی در کـره‌شـمالی وجـود دارد کـه قـانون اساسـی آزادی تجمـع مسالمت‌آمیز را پذیرفته است. دولت پیونگ یانگ ضمن نادیده گرفتن این قانون هر گونه اجتماعات عمومی را ممنوع ساخته و همه چیز تحت کنترل دولت است. (UN General

Assembly, 2019). این وضعیت نقش موثری در خروج و مهاجرت شـهروندان کـره ای از این کشور داشته است.

وضعیت حقوق بشر در کره‌شمالی به طـور گسـترده‌ای بـدترین وضـعیت جهـان بـه حساب می‌آید و در سطح جهانی توسط سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپـا و گـروه‌هـایی مانند عفو بین‌الملل و دیـده‌بـان حقـوق بشـر محکـوم شـده اسـت (Abandone,2012; Human Rights Watch, 2019). در طـی نـه مـاه اول سـال ۲۰۱۹، وزارت اتحـاد کـره جنوبی از ورود ۷۷۱ شهروند کره‌شمالی به این کشور خبر داد. بسـیاری دیگـر در چـین بدون اسناد و مدارک زندگی می‌کنند و در معرض خطر بازگشت اجباری به کـره‌شـمالی قرار دارند. این درحالی است که مقامات پیونگ یانگ کنتـرل شـدیدی بـر گـذرگاههای مرزی با چین اعمال می‌کنند (Amnesty International, 2019b). گزارش نهادهـای بـین المللی حاکی از این است که از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۷ و هم زمان با شدت تحریم هـا جمعیت پناهندگان کره‌ای پیوسته در حال افزایش بوده است.(ر.ک: نمودار شماره ۱)

نمودار ۱. روند رو به رشد جمعیت پناهندگان کره‌شمالی به دیگر کشورها

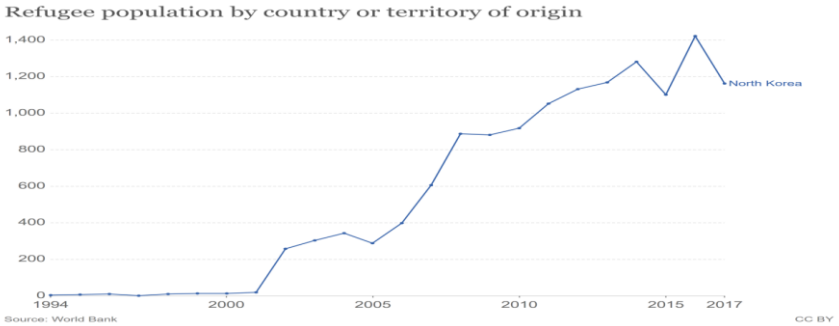

Source:The World Banks, 2018

مشکل بزرگ‌تری که برای بازگرداندن مهاجران و پناهندگان به کره‌شمالی وجود دارد این است که این شهروندان در معرض خطر زندان و کار اجباری قرار دارند. بـر اسـاس گزارش‌های عفو بین‌الملل و کمیته حقوق بشر، تا سال ۲۰۱۷ حدود ۲۰۰ هزار زندانی در اردوگاه‌هایی که به جنایات سیاسی اختصـاص داده شـده اسـت، زنـدانی شـده‌انـد و در معرض کار اجباری، سوء استفاده جسمی و اعدام قرار گرفته‌اند (Szoldra, 2017: 24). با

بازگشت پناهندگان به کشور خود عملاً هیچ امکان نظارتی نیـز بـرای پیگیـری وضـعیت آنها وجود نخواهد داشت. دولت کره‌شمالی فعالیت بازدیدکنندگان خارجی را بـه شـدت رصد می‌کند. حتی افرادی که در قالب امدادرسان و نهادهای بین المللی بـه کـره‌شـمالی می روند تحت نظارت قابل ملاحظه‌ای قرار می‌گیرند (International Amnesty, 2014: 1).

زنان در جامعه کره‌شمالی به مراتـب وضـعیت بـدتری را نسـبت بـه مـردان تجربـه می‌کنند. گزارش حقوق بشر سازمان ملل متحد درباره این کشور نشان می‌دهد آنها علاوه بر اینکه از برخی محرومیت‌های اقتصادی و اجتماعی رنج می‌برند به لحاظ سیاسی نیز از حقوق سیاسی برابر با مردان برخوردار نیستند. دولت در تلاش برای حفـظ کلیشـه‌هـای جنسیتی در مورد زنان کره ای محدودیت های تبعیض آمیزی را علیـه آنهـا وضـع کـرده است. خشونت جنسی و جنسیتی علیه زنان در همه مناطق جامعه رواج دارد و درحالیکه زنان نیمی از جمعیت کره‌شمالی را تشکیل می دهند فقط ۵ درصد از کادر برتـر سیاسـی و ۱۰ درصد از کارمندان دولت مرکزی را تشکیل مـی‌دهنـد.(UN General Assembly, 2014)

نقض حقوق بشر می‌تواند شرایط فقر و شرایط زندگی اقشار فقیر جامعـه را تشـدید کند که به نوبه خود می‌تواند رشد و توسعه را محدود کند. این امـر مـی‌توانـد از طریـق دسترسی نابرابر به منابع، تحریم‌های تجاری، تخصیص کمک، درگیری، خشونت سیاسی و سرکوب اتفاق بیفتد (Apergis & Coorayb, 2019: 1-2). آنچه که شرایط را بدتر نیـز می سازد این است که دولت اجازه هر گونه کمک رسانی به شـهروندان را نیـز محـدود کرده است. گزارش شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که تحـریم‌هـای جهانی علیه پیونگ یانگ مستقیما به مرگ غیرنظامیان و شهروندان در ایـن کشـور منجـر شده است. به همین دلیل از آمریکـا و مقامـات ارشـد سـازمان ملـل خواسـته شـده کـه محدودیت‌هـا علیـه ارسـال کمـک‌هـای بشردوسـتانه بـه کـره‌شـمالی را تسـهیل کننـد. (McBride, 2019)

با توجه به توضیحاتی که درخصوص مولفه‌های حـوزه سیاسـی گفتـه شـد بـه نظـر می‌رسد که تصلب سیاسی در کره‌شمالی به موازات تشـدید تحریم‌هـا، افـزایش یافتـه و

ممکن است بین این دو روند ارتباطی وجود داشته باشد که نیازمند بررسی بیشتر است.

٤-١-٢. حوزۀ بهداشت و سلامت

اگرچه سابقه تحریم‌ها علیه کره‌شمالی به قرن بیستم (دهه ۵۰) و اقدامات کشورهای اروپایی و آمریکا برمی گردد اما این تحریم ها هیچگاه به شدت تحریم هایی که در قرن ۲۱ علیه این کشور اعمال گردید نبوده است. به طور مشخص باید گفت با اعمال مجازات‌های شدید به ترتیب در سال ۲۰۱٦ و ۲۰۱۷، اثرات اقتصادی بزرگ آن حوزه بهداشت عمومی را نیز متاثر کرد. به عنوان مثال، محدودیت واردات تجهیزات پزشکی و ترکیبات شیمیایی برای تولید دارو منجر به عدم تأمین کافی آنتی بیوتیک‌ها، نه تنها در بیمارستان های روستایی بلکه در بیمارستان‌های مجهز در پیونگ یانگ شده است(Lim et al, 2009: 217). براساس داده‌های گمرک سازمان ملل در سال‌های اخیر واردات دارویی کره‌شمالی (داروها و مواد اولیه دارویی) به دلیل تحریم‌های شدید کاهش یافته است. همین مسئله موجب شده تا قیمت محصولات دارویی در این کشور افزایش پیدا نماید (WHO, 2016: 36-45). امری که دسترسی به داروها را دشوارتر ساخته و موجب گرایش بیشتر مردم به داروهای گیاهی و طب سنتی شده است. (Lim et al, 2009: 217)

این تحریم ها حتی فعالیت های نهادهای بین المللی را نیز تحت الشعاع قرار داده و باعث گردیده برنامه‌های سازمان بهداشت جهانی در مبارزه با سل و مالاریا در کره‌شمالی در سه سال اخیر متوقف گردد. اقدامی که بار سنگینی را بر نظام معیوب سلامت در کره-شمالی تحمیل کرده است (OECD, 2019). اتفاقی که پیش‌تر نیز افتاده بود و آلن و لِکتزین تاثیرات آن بر بحث سلامت شهروندان کره‌شمالی را در سال ۲۰۱۳ گزارش کردند. (Allen & Lektzian, 2013: 121-135) در تحقیق دیگری که درخصوص سلامت پناهندگان کره‌شمالی انجام شده است، پیامدهای سلامت روان ناشی از نقض حقوق بشر توسط کره‌شمالی محرز گردیده است. این تحقیق نشان می دهد که سلامت روان ۲۰ میلیون نفر شهروند کره‌شمالی در معرض خطر است و لازم است فعالان بهداشت جهانی و حقوق بشر اقدام فوری انجام دهند (Cha et al, 2018: 271-279).

آنچه که توجه به شرایط سلامت شهروندان کره‌شمالی را جدی تر می‌سازد ترکیب جمعیتی این کشور است. طبق آمارهای ارائه شده در سال ۲۰۲۰ حدود ۲۰/٤۷ جمعیت کره‌شمالی زیر ١٤ سال قرار دارند یعنی شرایطی که نیز به مراقبت های بهداشتی، واکسیناسیون، تغذیه مناسب و....دارد. همچنین ۲۰/۸۵ افراد بالای ۵۵ سال سن دارند که نیاز به مراقبت های دوران میان سالی و پیری را ضروری می‌سازد. (ر.ک: جدول شماره ۲) حال آنکه محدودیت واردات تجهیزات پزشکی و دارو عملاً راه دسترسی به خدمات بهداشتی به ویژه برای اقشار کم درآمد را مسدود می‌سازد.

جدول ۲. ترکیب سنی جمعیت کره‌شمالی-۲۰۲۰

دامنه سنی	درصد دامنه سنی	مردان	زنان
۰-١٤ سال	٪ ۲۰/٤۷	٥۷۸,٦۷۷,۲	۱۱۸,٥۷۱,۲
١٥-٢٤ سال	٪ ١٤/٦۸	۹۱۸,۹٤۱	۷۹۹,۸٦۹,۱
٢٥-٥٤ سال	٪ ٤٤	٤٤٦,٦٥۹,٥	۳٤٦,۲٤٥
٥٥-٦٤ سال	٪ ۱۱/۲	۱۹۹,۳٦۹,۱	۸٦٥,۰۳۱
٦٥ سال به بالاتر	٪ ۹/٦٥	۸٥۹,۱٥۱	۱,٦۱٥,۹٦٤

Source: Central Intelligence Agency, 2020

وضعیت بهداشت و شاخص‌های سلامت در کره‌شمالی که عمدتاً توسط مراجع بین‌المللی ارزیابی شده است نشان می‌دهد چالش‌های بهداشتی در کره‌شمالی از تغذیه مزمن و سل تا بیماری‌های غیرواگیر متغیر است (Amnesty International, 2019a). گزارش‌های میدانی از کره‌شمالی حاکی از کمبود تجهیزات و لوازم پزشکی در بیمارستان‌ها به دلیل تحریم‌ها است. طبق این گزارش‌ها در برخی از بیمارستان‌های این کشور به دلیل کمبود لوازم پزشکی، کادر درمان مجبور به استریل و استفاده مجدد از آنژیوکت، چاقوی جراحی، گاز استریل و دستکش هستند. ممنوعیت صادرات ماشین آلات به کره‌شمالی در قطعنامه ۲۳۹۷ (۲۰۱۷) باعث گردیده تا این کشور مشکلات جدی در واردات دستگاه‌های آزمایشگاهی، پرتونگاری و...داشته باشد. نقصان‌هایی که بهای آن می‌تواند جان شهروندان کره‌ای باشد(Park, 2019)

طبق آمار مرکز داده‌های حقوق بشر کره‌شمالی، میزان مـرگ و میـر مـادران در کـره-شمالی ۱۲۰۰ مرگ در هر ۱۰۰۰۰۰ تولد یعنی تقریباً پنج برابر میـانگین جهـانی گـزارش شده در این‌باره از سوی سازمان بهداشت جهانی است. مرکز داده‌های حقوق بشـر کـره-شمالی در توضیح این آمار اورده است: «زنان بلافاصله پس از زایمان نمی‌میرند. آن‌ها به خانه می‌روند، زیرا هیچ شرایطی برای مراقبت‌های پس از زایمـان در بیمارسـتان وجـود ندارد. مواردی وجود دارد که آن‌ها شروع به خونریزی در راه رفتن به خانـه مـی‌کننـد و بعد از دو تا سه روز خونریزی مداوم می‌میرنـد» (White, 2019:1). میـزان مـرگ و میـر نوزادان نیز، در حالی که توانسته بود در سال ۲۰۰۸ به ۲۱ مورد در هر یک هزار زایمـان تقلیل پیدا کند، در زمان اوج‌گیری تحریم‌های این کشور در سال ۲۰۰۹، ناگهان بـه رقـم ۵۱ مورد مرگ و میر در هر ۱۰۰۰ زایمان افـزایش یافـت. (ر.ک: نمـودار شـماره ۲) بـر اساس گزارش یونیسف[1]در سال ۲۰۱۸، ۲۰۰ هزار کودک در کره‌شـمالی از سـوء تغذیـه حاد رنج می‌برند که ٦۰ هزار نفر آنان در معرض ابتلا به بیمـاری‌هـای شـدید و کشـنده هستند. طبق همین گزارش بیش از ۱/۷ میلیون کودک زیر ۵ سال و حـدود ۷۰۰۰۰۰ زن باردار و شیرده در معرض تغذیه نامکفی قرار دارند که بر رشد، سلامتی و بهزیستی آنهـا تاثیر می‌گذارد.(Unicef,2018:1) گزارش های منتشر شده از سوی نهادهـای بـین‌المللـی گویای این نکته است که تحریم‌ها تـاثیر منفـی جـدی بـر تغذیـه ناکـافی و شـرایط بـد بهداشتی در کره‌شمالی گذاشته است. (Féron et al, 2019: 8) تحریم‌ها همچنین به فقـر و نداری در خانواده‌های کره‌ای منجر شده و حتی با فرض وجود خدمات درمانی کـافی، امکان استفاده از آن را برای خانواده‌های ضعیف دشوار ساخته است.

1. Unicef

نمودار ۲. میزان مرگ و میر نوزادان در کره‌شمالی از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۸

۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۶	۲۰۱۸
۲۴/۲۹	۲۳/۵۵	۲۲/۸	۲۵/۶۶	۲۴/۸۴	۲۴/۰۴	۲۳/۲۹	۲۲/۵۶	۲۱/۸۶	۵۱/۳۴	۵۰/۱۵	۲۷/۱۱	۲۶/۲۱	۲۵/۳۴	۲۴/۵	۲۲/۹	۲۱/۴

Source: Index Mundi, 2018

در جدول شماره ۳ میزان مرگ و میر نوزادان بین سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ در کره‌شمالی به تفکیک جنسیت (نوزادان پسر و دختر) آورده شده است. چنان که مشاهده می‌گردد میزان مرگ و میر نوزدان در بین دختران ۱۷/٦ درصد و در پسران ۲۲/۳ درصد است که رقم بالایی محسوب می‌شود و نشان از وضعیت ضعیف و بد حقوق بشر در این کشور دارد.

جدول ۳. میزان مرگ و میر نوزادان ۲۰۰۰–۲۰۱۸

از هر ۱۰۰۰ تولد	درصد
نوزادان پسر	٪ ۲۲/۳
نوزادان دختر	٪ ۱۷/٦

Source: worldometers, 2019

در تفسیر علت مرگ و میر بالا در میان نوزادان کره‌شمالی مطالعات سازمان بهداشت جهانی نشان داده است که تحریم‌ها تأثیر جدی در این خصوص داشته است (Daponte & Garfield, 2000: 546-552). تأثیر منفی تحریم‌ها بر حق به غذا، حق به حیات و حق به سلامتی در کره‌شمالی باعث گردید تا گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در کره‌شمالی تحریم‌ها را غیرقابل قبول خوانده و در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸

۱. مرگ تعداد نوزادان زیر یکسال در هر ۱۰۰۰ تولد زنده در همان سال

خواستار ارزیابی جامع تأثیرات منفی و ناخواسته تحریم‌های شورای امنیت بر حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهروندان کره‌شمالی گردد.(Ojea Quintana, 2017,2018)

آر. ام. وود[1] پژوهشگر روابط بین الملل نیز در پژوهش خود درباره تاثیرات تحریم‌ها به این نتیجه رسیده است که «تحریم ها می‌تواند موجب افزایش گروه‌های آسیب‌پذیر گردد و بر وضعیت حقوق بشر در کشور هدف تأثیر منفی بگذارد» (Wood, 2008: 489-513). مطالعات در این زمینه نشان می‌دهد که فشار اقتصادی، شرایط حقوق بشر (یعنی سطح احترام دولت به حقوق اقتصادی و اجتماعی) را در کشورهایی که با تحریم اقتصادی مواجه هستند، بدتر می‌کند (Wood, 2008؛ Peksen, 2009). بر این اساس می‌توان گفت که تحریم‌ها علیه کره‌شمالی به صورت غیرمستقیم بر وضعیت حقوق بشر تاثیرگذار بوده است.

٤-۲. تأثیر مستقیم تحریم‌ها بر وضع حقوق‌بشر

از آنجا که تحریم‌ها اغلب با هدف ضربه زدن به منابع مالی و اقتصادی دولت ها طراحی می‌شوند بیشترین تأثیر خود را در حوزه اقتصاد نشان می‌دهند. در ادامه به بررسی چند شاخص در این باره در کشور کره‌شمالی پرداخته می‌شود.

٤-۲-۱. حوزه اقتصادی

تحریم‌ها علاوه بر تأثیرات غیرمستقیم (بر حوزه بهداشت و سیاست) تأثیرات مستقیم نیز بر جامعه هدف دارند. در حوزه اقتصاد افزایش نرخ تورم، کاهش ارزش پول ملی، افزایش نرخ بیکاری، محدودیت در واردات و صادرات، محدودیت در دریافت وام و کمک‌های بشر دوستانه ازجمله تأثیرات مستقیم تحریم‌ها هستند. درحالی‌که کره‌شمالی داده‌های معتبر اقتصاد خود را منتشر نمی‌کند آمارهای جهانی گویای این است که در سال ۲۰۱۹ پنجمین تورم بزرگ در دنیا (۵۵ درصد) مربوط به کره‌شمالی بوده است(Trading Economic, 2019) از نظر ارزش پول ملی کره‌شمالی، شرایط وخیمی را در قرن ۲۱ تجربه کرده است. در واقع، ارزش پول ملی کشور کره‌شمالی در دسامبر ۲۰۱۷، از ۰/۰۰۷۲ دلار به ۰/۰۰۱ دلار سقوط کرد. در سال ۲۰۱۹ ارزش پول این کشور به یک هفتم ارزش آن در انتهای

1. R. M. Wood

سال ۲۰۱۸ رسید که نشان از کاهش بسیار پایین ارزش پول ملی این کشور دارد.(Exchange Rate ,2019)

افزایش تورم و کاهش ارزش پول ملی در کره‌شمالی دو پیام روشن دارد: نخست اینکه شهروندان این کشور دیگر قادر نیستند همانند گذشته و یا مشابه همتایان خود در کره جنوبی اقلام مورد نیاز خوراکی، بهداشتی، پوشاک و...را تهیه نمایند و از این بابت آسیب پذیرتر شده اند. دوم اینکه تحریم ها حق حیات، حق دسترسی به امکانات عادلانه و حق سلامت شهروندان کره‌شمالی را مخدوش کرده است.

تحریم‌ها همچنین باعث کاهش صادرات این کشور شده و میزان ارز خارجی مورد نیاز برای خرید مواد غذایی از بیرون را از دست دولت خارج ساخته است. همانطور که در نمودار شماره ۳ نشان داده شده است واردات کره‌شمالی از سال ۲۰۱۶ به بعد افزایش و صادرات آن کاهش محسوسی داشته است. این مساله موجب گردیده تا تراز تجاری این کشور در سال ۲۰۱۷ به نسبت سال قبل ۱/۶۹ درصد رشد منفی را تجربه نماید. علاوه بر این آمارهای ارائه شده از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۷ نشان می دهد پیونگ یانگ پیوسته این تراز تجاری منفی را تجربه کرده و بیشترین آن پس از یک دوره رشد صادرات مربوط به سالهای ۲۰۰۸–۲۰۰۹ و در زمان اوج تحریم ها بوده است. در این دوره میزان صادرات ۱/۳۲ میلیارد دلار و واردات ۲/۹۵ میلیارد دلار بوده است.(OEC, 2020)

نمودار ۳. نرخ واردات کره‌شمالی ۲۰۱۰–۲۰۱۸

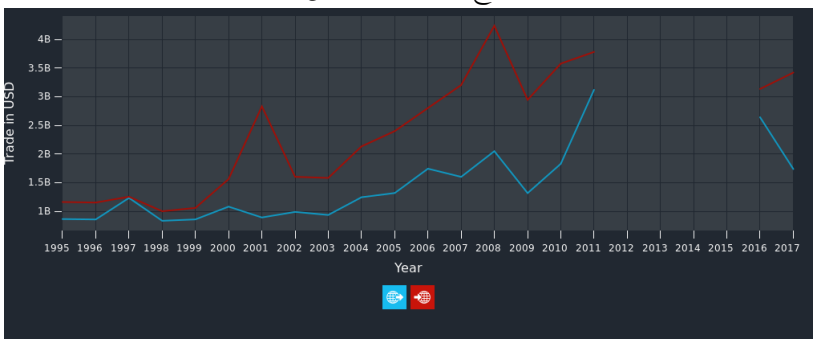

Source: OEC, 2020

ارزیابی‌های انجام شده درخصوص کره‌شمالی نشان می‌دهد در سال ۲۰۱۸ میزان صادرات کره‌شمالی به چین یعنی مهم‌ترین شریک اقتصادی این کشور به میزان ۸۸ درصد کاهش داشته و این کاهش در سال ۲۰۱۹ نیز تداوم یافته است. سنجش دقیق این مساله که این کاهش صادرات به واسطه محدودیت‌های اعمال شده در اثر تحریم‌ها و پایبندی چین به تحریم‌ها بوده یا علت دیگری داشته است کاری دشوار است. با اینحال برخی تحلیل‌گران سیاسی معتقدند که کاهش این واردات به اعمال قطعنامه ۱۷۱۸ شورای امنیت از سوی چین بازمی‌گردد بویژه اینکه چین پس از انجام ازمایش موشکی کره‌شمالی در نوامبر ۲۰۱۷ به انتقاد شدید از کره‌شمالی پرداخت و از پیونگ یانگ خواست تا اقدامات تنش‌زا در شبه جزیره کره را متوقف سازد. سخنانی که بسیاری آن را تغییر لحن پکن از حمایت دیپلماتیک به اعمال مجازات‌ها علیه کره‌شمالی تعبیر کردند.(Albert, 2019: 2) دقیقا شش روز پس از انجام آزمایش موشک پوکگوک سانگ-۲ وزارت بازرگانی چین از تعلیق واردات زغال سنگ از کره‌شمالی به عنوان بخشی از تلاش‌های خود برای تصویب مجازات‌های شورای امنیت سازمان ملل با هدف متوقف کردن سلاح های هسته‌ای و برنامه موشکی بالستیک این کشور سخن گفت. طبق قطعنامه ۱۷۱۸ کره‌شمالی نباید اجازه صادرات بیش از ۷/۵ میلیون تن زغال سنگ در سال یا بیش از ٤۰۰ میلیون دلار در سال داشته باشد. در چند سال گذشته زغال سنگ ۳٤ تا ٤۰ درصد از صادرات کره‌شمالی به چین را به خود اختصاص داده است. (Sang-Hun, 2017: 1)

در نقطه مقابل نیز اگر کمی عمیق‌تر صادرات چین به کره‌شمالی بررسی شود، (نمودار شماره ٤) می‌توان دریافت که صادرات گزارش شده از فلزات، تجهیزات برقی، وسایل نقلیه و نفت پالایش شده در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به صفر رسیده است. معدود صادرات گزارش شده چین نیز به نظر می‌رسد کالاهای بشردوستانه هستند که توسط کمیته تحریم‌های سازمان‌ملل معافیت داشته‌اند.(Wertz, 2020:3)

نمودار ٤. صادارات گزارش شده چین به کره‌شمالی

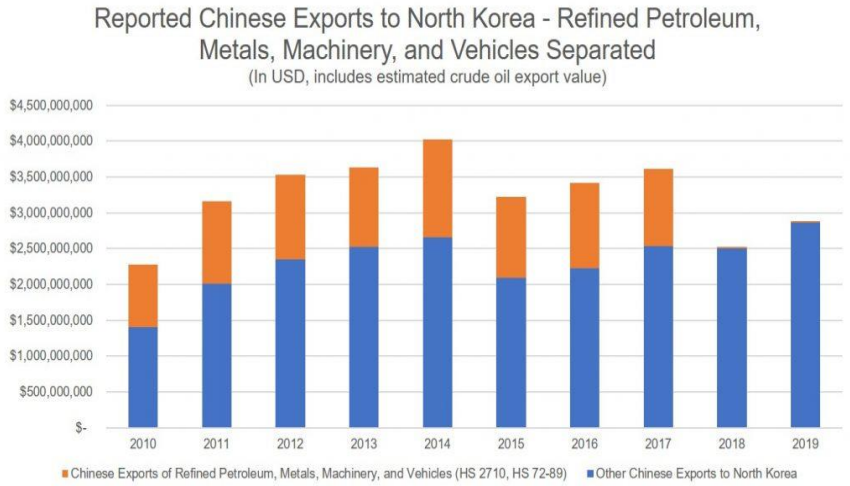

Sources: Wertz, 2020

اگر داده‌های تجاری عرضه شده درست باشد باید گفت کره‌شمالی صادرات بسیار کمی دارد و تقریباً به اندازه آن چه که احتمالاً برای حفظ صنایع و تقاضای مصرفی جمعیت خود نیاز دارد نمی تواند وارد کند. (Silberstein, 2020) نکته تأسف‌برانگیز این است که تحریم‌ها مانع کمک‌های بشردوستانه و حتی مانع از صادرات مواد غذایی به این کشور می‌شود. تنها تعداد مشخصی از شرکت ها می‌توانند کمک‌های غذایی به کره-شمالی تحویل دهند و گروه‌هایی که در داخل این کشور در این زمینه فعالیت می‌کنند با فشارهای فزاینده‌ای به دلیل شبکه پیچیده تحریم‌ها روبرو هستند.

محدودیت دیگر ناشی از تحریم‌ها که بر وضعیت حقوق بشر در کره‌شمالی تاثیرگذار بوده است، محدودیت در دریافت وام و کمک‌های بشردوستانه است. کاهش ٤٥ درصدی کمک‌های مالی از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷، بر امید به زندگی، سلامتی و رفاه مردم کره‌شمالی تأثیرگذار بوده است (OECD, 2019). این در حالی است که به گزارش سازمان ملل‌متحد، کره‌شمالی به دلیل تحریم‌های چندین ساله با بحران انسانی مواجه بوده و بیش از ده میلیون نفر از جمعیت این کشور نیازمند کمک‌های بشردوستانه هستند. البته در این بین کشورهایی همچون کره‌جنوبی و روسیه کمک‌هایی را به کره‌شمالی اختصاص داده‌اند اما این کمک ها به نسبت شرایط سخت ناشی از تحریم ها و نیز

خشکسالی در این کشور ناچیز بوده است.(Smith, 2019) لـذا وضـعیت معیشـتی مـردم کره‌شمالی به نسبت گذشته سخت‌تر شده است.

شاخص دیگر ارزیابی اقتصادی کشورها رشد تولید ناخاص داخلی آنها است. اگرچه کره‌شمالی، به دلیل استمرار تحریم اقتصادی ایالات متحده آمریکا، هرگز اقتصاد باثبات و رو به رشدی نداشته است، اما تحریم‌های سال‌های ۲۰۱٦ به بعد ایالات متحده و سازمان ملل بر این کشور، رشد تولیـد ناخـالص ملـی را در سراشـیبی سـقوط مطلـق قـرار داده است.(Trading Economic, 2019) همچنان که نمودار شماره ۵ نشان می‌دهـد شـاخص رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی کره‌شمالی از سال ۲۰۱۵ به بعد به سرعت منفی شـده و همچنان در وضعیت سقوط آزاد است.

نمودار ۵. شاخص رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی کره‌شمالی ۲۰۱۰-۲۰۱۸

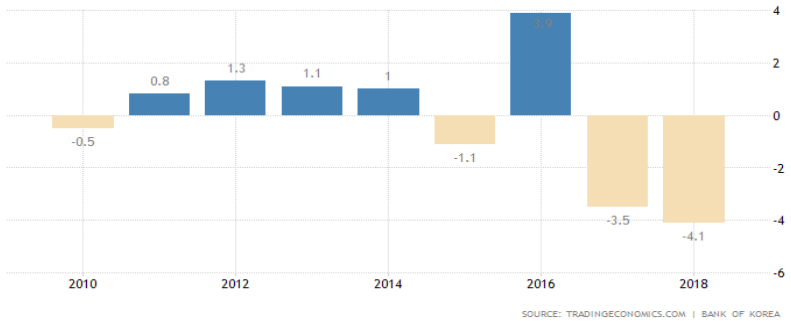

Source: Trading Econmics, 2019

از جمله عوامل مهم تأثیرگذار بر تولید ناخالص داخلی میـزان تولیـدات داخلـی ایـن کشور از جمله تولیدات کشاورزی، خدمات و صنایع وابسته است. همچنـان کـه نمـودار شماره ٦ نشان می دهد میزان تولیدات کشاورزی که تا دهه ۹۰ شاهد رشد بوده اسـت از این دهه به بعد و با گسترده تر شدن دامنه تحریم‌ها رشد کاهشی را تجربـه کـرده اسـت. گزارش‌های سازمان فائو و برنامه جهانی غذا نشان داده‌اند که تحریم‌های وضع شـده بـر واردات تجهیزات و ماشین آلات کشاورزی، سوخت و قطعات یدکی به طور مسـتقیم و غیرمستقیم بر کاهش تولیدات کشاورزی کره‌شمالی تاثیر گذاشته است.(FAO, 2019)

نمودار ٦. تولیدات کشاورزی کره‌شمالی ۱۹٦۰– ۲۰۱٦

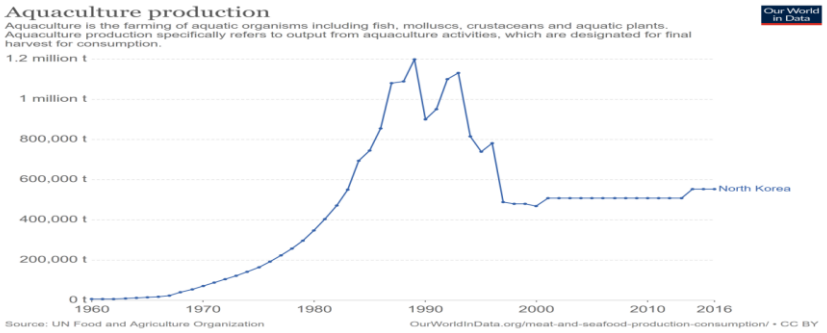

Source: FAO, 2018

به مشکلات اقتصادی فوق فساد را نیز باید اضافه کرد. چیزی که منشاء کاملاً داخلی دارد و از قضا به مانعی برای ارسال کمک‌های مالی، بهداشتی و غذایی جهانی به شهروندان این کشور تبدیل شده است. به لحاظ میزان فساد، کره‌شمالی یکی از فاسدترین نظام‌های سیاسی جهان را در اختیار دارد و طبق گزارش سازمان جهانی شفافیت در سال ۲۰۱۸ میزان فساد در این کشور از سال ۲۰۱۵ به بعد افزایش یافته است. (ر.ک: نمودار شماره ۷)

نمودار ۷. میزان فساد در کره‌شمالی سال ۲۰۱۸

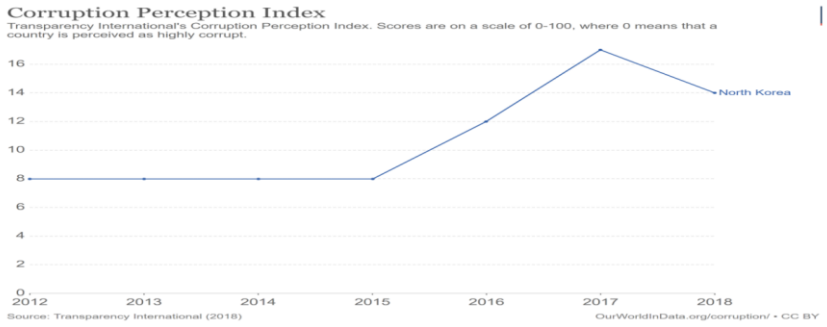

Source: Transparency International Organization, 2019

شاخص‌های فوق باعث گردیده تا سازمان ملل متحد این کشور را از سال ۱۹۹۳ به بعد در لیست کشورهای قرمز رنگ[1]قرار دهد که از لحاظ داده‌های سیاسی، بهداشتی و اقتصادی وضعیت بسیار بدی دارند.(United Nations, 2020) شرایط بد اقتصادی کره‌شمالی که در اثر سوءمدیریت و تحریم‌ها تشدید شده است بسیاری از شهروندان این کشور را عملاً از حقوق تصریح شده خود در میثاق بین-المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی محروم کرده است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد صرف‌نظر از انچه که می‌توان آن را عدم وجود حکمرانی مطلوب و سوء مدیریت در کره‌شمالی نامید آنچه شرایط را برای مردم این کشور بدتر کرده است تحریم های دوجانبه و چندجانبه اعمال شده علیه پیونگ یانگ است. این تحریم‌ها که با هدف تغییر رفتار کره‌شمالی در دو موضوع هسته ای و موشکی وضع شده است به جای آنکه حاکمان کره‌شمالی را وادار به عقب‌نشینی از تصمیمات خود نماید شهروندان این کشور را تحت فشار قرار داده است. تحریم‌ها به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم زندگی مردم کره‌شمالی را متاثر کرده است. در بخش اقتصادی که تاثیر تحریم‌ها به صورت مستقیم بوده است افزایش تورم، کاهش ارزش پول ملی، محدودیت در واردات و صادرات، محدودیت در دریافت وام و کمک‌های بشر دوستانه، کاهش رشد تولید ناخالص ملی موجب گردیده تا قدرت خرید شهروندان کره ای کاهش پیدا نماید و آنها توان مالی لازم برای دریافت خدمات بهداشتی و رفاهی را در جامعه نداشته باشند. این وضعیت به معنای آن است که حقوق اقتصادی و اجتماعی تصریح شده در کنوانسیون حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل برای شهروندان کره ای حداقل به مدت سه دهه از آنان سلب شده است.

1. Red List Index

بخش سیاست و بهداشت دو حوزه دیگری هستند که تحریم‌های مذکور به شکل غیرمستقیم حقوق شهروندی مردم کره‌شمالی را در آنها تحت‌تأثیر قرار داده است. درحالی‌که انتظار کشورهای غربی این بود که با افزایش فشار تحریم ها دولت کره‌شمالی پایبندی بیشتری به قوانین بین المللی نشان دهد اما در عمل تصلب سیاسی در کره‌شمالی به موازات تشدید تحریم‌ها، افزایش یافته و ممکن است بین این دو روند ارتباطی وجود داشته باشد که نیازمند بررسی بیشتر است.

در حوزهٔ بهداشتی از یکسو نگرانی‌های دولت از ترس ئوطئه‌های خارجی باعث گردیده تا امکان کمک‌رسانی به شهروندان این کشور محدود گردد و نهادهای غیردولتی امکان فعالیت در این کشور را پیدا ننمایند و از سوی دیگر با ناکارامدی نظام سیاسی و تشدید شدن آن با تحریم‌ها؛ حق دسترسی شهروندان به امکانات بهداشتی، دسترسی به دارو و درمان، دسترسی به مواد غذایی از بین رود و این کشور در زمره کشورهایی قرار گیرد که بالاترین نرخ مرگ و میر در کودکان و سوء تغذیه را داشته باشد. لذا به نظر می‌رسد دولت‌ها به جای تحریم‌های کنونی باید در اندیشه ابزار دیگری برای تغییر رفتار کره‌شمالی باشند و یا تحریم‌ها را به‌صورت هوشمند و هدفمند به کار گیرند تا کمترین آسیب را برای شهروندان داشته باشد.

فصلنامه علمی سیاست جهانی، دورهٔ نهم، شمارهٔ اول، بهار ۱۴۰۰ ، پیاپی ۳۵

منابع

آل‌کجباف، حسین؛ انصاریان، مجتبی (۱۳۹۳)، «تأثیر تحریم‌های یک جانبه و چندجانبه بر ایران از منظر حق بر سلامت شهروندان ایرانی»، **فصلنامه حقوق پزشکی**، سال ۸، شماره ۲۹، تابستان، صص ۵۰-۱۱.

باقری‌دولت‌آبادی، علی؛ درج، حمید (۱۳۹۷)، «سیاست دونالد ترامپ و مساله هسته‌ای ایران»، **فصلنامه سیاست جهانی**، دوره ۷، شماره ۲، تابستان، صص ۱۷۲-۱۴۳.

رضائی، مسعود؛ فرح‌زاده، ماریا (۱۳۹٦)، «معضل عدم قطعیت در تحلیل بحران کره‌شمالی و آمریکا»، **فصلنامه سیاست خارجی**، سال ۳۱، شماره ٤، زمستان، صص ۱۵۰-۱۰۱.

زمانی، سیدقاسم؛ غریب‌آبادی، کاظم (۱۳۹٦)، «تحریم‌ها به مثابه نقض تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در زمینه حمایت از حقوق بشر»، **فصلنامه حقوق پزشکی**، سال ۱۱، شماره ٤۰، بهار، صص ۱۳۵-۱۱۱.

سالاری، محمدجواد؛ مرادی، مریم (۱۳۹۵)، «حقوق بشر: نسبی‌گرایی فرهنگی و یا جهان شمول‌گرایی از دیدگاه جک دانلی»، **فصلنامه مطالعات حقوق**، سال ۱، شماره ۲، صص ۱۵۰-۱۳۵.

سیدفاطمی، محمدقاری (۱۳۹۰)، **حقوق بشر در جهان معاصر**، تهران: نشر شهر دانش.

مصری، علی؛ ملک، صابر؛ رستمی، حجت (۱۳۹۵)، «بررسی تاثیر تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی بر حقوق بشر و حقوق بشردوستانه و دموکراسی»، **چهارمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد در شرایط تحریم**، بابلسر.

مظاهری‌تهرانی، محمدهادی (۱۳۹۰)، «حقوق بشر به عنوان چالشی در روابط جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اروپا»، **پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی**، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

Abandone, Anete (2012), "Human rights in North Korea", European Parliament, **Policy Department**, 17 Sep. 2012, Available at: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes /briefing_note/join /2012/491441/EXPO-DROI_SP 491441_EN.pdf

Albert, Eleanor (2019), "The China–North Korea Relationship", **Council on Foreign Affairs**, 25 June 2019, Available at: https://www.cfr.org/backgrounder/china-north-korea-relationship

Allen, Susan Hananeh; Lektzian, David J. (2013), "Economic Sanctions: A Blunt Instrument?", **Journal of Peace Research**, Vol.50, Issue.1, pp.121-135.

Amnesty International (2019a), "The Crumbling State of Health Care in North Korea", **Amnesty International**, Available at: https://www.amnesty.org/download/Documents/36000/asa240012010.

Amnesty International (2019b), "South Korea: TV Producer Held in North Korea for 50 Years: Hwang Won", **Amnesty International**, 29

January 2019, Available at: https://www.amnesty.org/en/documents/asa25/9751/2019/en/
Apergis, Nicholas; Coorayb, Arusha (2019), How Do Human Rights Violations Affect Poverty and Income Distribution? **International Economics**,13 November, pp.1-31.
Central Intelligence Agency (2020), "North Korean Population Composition", **Central Intelligence Agency**, Available at: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html
Committee to Protect Journalist (2019),"10 Most Censored Countries - Committee to Protect Journalists", **Committee to Protect Journalist**, 10 September 2019, Available : https://cpj.org/reports/2019/09/10-most-censored-eritrea-north-korea-turkmenistan-journalist.php
Cha, Jiho et al (2018), "Human Rights as Political Determinants of Health: A Retrospective Study of North Korean Refugees", **American Journal of Preventive Medicine**, Vol.55, Issue.2, pp.271-279.
Daponte, B.O.; Garfield, R. (2000), "The effect of Economic Sanctions on the Mortality of Iraqi Children Prior to the 1991 Persian Gulf War", **Am. J. Public Health**, Vol.90, No.4, pp.546–552.
Davenport, Kelsey (2017), “The U.S. North Korean Agreed Framework at a Glance ,"**Arms control Organization**, 13 August 2017, available at: https://www.armscontrol.org/print/2598
Exchange Rate (2019), "North Korean Exchange Rate", **Exchange Rate**, Available at: https://exchangerate-euro.com/archive-currencies
Féron, Henri et al (2019), "The Human Costs and Gendered Impact of Sanctions on North Korea", **korea Peace Now**, Oct. 2019, Available at: https://koreapeacenow.org/wp-content/uploads/2019/10/human-costs-and-gendered-impact-of-sanctions-on-north-korea.pdf
Fisher, Max (2016), "North Korea, far from Crazy, Is All Too Rational", **New York Times**, 10 Sept 2016, Available at: https://www.nytimes.com/2016/09/11/world/asia/north-korea-nuclear-missile-programs-rational.html
Fretland, Øygarden (2017), "The Effect of Sanctions on Human Rights: Assessing the Impact of Economic Sanctions on Human Rights Violations in Targeted Countries", **Department of Political Science Faculty of Social Sciences University of Oslo**, Available at: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-60371
FAO (2019), "DPR Korea Rapid Food Security Assessment", **FAO**, May 2019, Available at: http://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=PRK
FAO (2018), "Aquaculture Production of North Korea", **FAO**, Available at: www.fao.org/fishery/statistics/global-aquaculture-production/en
Galtung, Johan (1967), "On the Effects of International Economic Sanctions: With Examples from the Case of Rhodesia", **World Politics**, Vol.19, No.3, pp.378–416.

Haass, Richard N. (1998), **Economic Sanctions and American Diplomacy**, New York: Council on Foreign Relations Press.

Human Rights Watch (2019), "World Report 2019: North Korea", **Human Rights Watch**, Available at: https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/north-korea

Index Mundi (2018), "Infanti Morality Rate", **Index Mundi**, Available at: https://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=kn&v=29

Kim, Geena (2019), "Why is Studying Hard a violation of Human Rights? Tensions and Contradictions in Korean Students' Reasoning about Human Rights", **The Journal of Social Studies Research**, Vol.43, Issue.3, pp. 255-267.

Kim, Yeon Joo (2014), "Economic Sanctions and the Rhetorical Responses of Totalitarian Regimes: Examining North Korean Rhetorical Strategies, 1949–2010", **Communist and Post-Communist Studies**, Vol.47, Issue.2, pp.159-169.

Lee, Daejoong; Seo, Yongseok (2019), "Alternative Futures for North Korea Economy: From the North Korean Perspectives, **Futures**, Vol.114, No.1, pp. 1-19.

Lim B., Park; J., Han C . (2009), "Attempts to Utilize and Integrate Traditional Medicine in North Korea", **J Alt Complement Med**, Vol.15, No. 3pp.217-223.

Makhijani, Arjun; Deller, Nicole; Burroughs, John (2003), Compliance Assessment of North Korean and U.S. Obligations Under the NonProliferation Treaty and 1994 Agreed Framework**, Institute for Energy and Environmental Research**, 24 January 2003, available at: https://ieer.org › Disarmament and Nonproliferation.

McBride, Courtney (2019), "North Korea Sanctions Contribute to Deaths of Innocent Civilians, Report Says", **The Wall Street Journal**, 30 Oct. 2019, Available at: https://www.wsj.com/articles/north-korea-sanctions-contribute-to-deaths-of-innocent-civilians-report-says-11572414898

Nivesjö, Jon (2012), On Economic Sanctions and Democracy: The Function of Economic Sanctions as a Tool to Promote Democratic Development, Malmö University, **Global Political Studies**, Available at: https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/15931/Jon.Nivesjo.On. Economic. Sanctions.and.Democracy.BA.Thesis.pdf

Obama, Barak (2009), "Remarks on the Situation in North Korea", **The American Presidency Project**, 25 May 2009, Available at : http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid =86202&st=north+korea&st1=

Obama, Barak (2013), "Statement on the Situation in North Korea", **The American Presidency Project**, February 12 ,Available at : http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid =103220&st=north+korea&st1

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) (2019), "Disbursements to Countries and Regions", **OECD**, Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A

Ojea Quintana, Tomás (2017), **Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in the DPRK**, A/72/394, Sep. 18, 2017, para. 6; see also id., A/73/386, Sep. 19, 2018, paras. 20, 21.

Park, Kee B. (2019), "Doctor: I deliver health care in North Korea. Sanctions make the humanitarian crisis worse", **USA Today**, 7 Nov. 2019, Available at: https://www.usatoday.com/story/opinion/voices/2019/11/07/north-korea-sanctions-united-nations-health-care-column/2507137001/

Peksen, Dursun (2009), "Better or Worse? The Effect of Economic Sanctions on Human Rights", **Journal of Peace Research**, Vol. 46, No.1, pp. 59-77.

Peksen, Dursun; Cooper, Drury A. (2010), "Coercive or Corrosive: The Negative Impact of Economic Sanctions on Democracy", **International Interactions**, Vol.36, No.1, pp. 240-264.

Reporters Without Borders (2009), "World Report - North Korea ", **Reporters Without Borders**, May 2009, Available at: https://www.refworld.org/docid/4d59462b28.html

Reporters Without Borders (2017), "2017 World Press Freedom Index-Tipping Point", **Reporters Without Borders**, Available at: https://rsf.org/en/2017-world-press-freedom-index-tipping-point

Rezaei, Masoud, (2017)," The Crisis between US and North Korea under President Trump, **Iran Review**, 12 July 2017,Available at: http://www.iranreview.org/content/Documents/The-Crisis-between-USand-North-Korea-under-President-Trump.htm

Sang-Hun, Choe (2017), "China Suspends All Coal Imports from North Korea", **The New York Times**, 18 feb. 2017, Available at: https://www.nytimes.com/2017/02/18/world/asia/north-korea-china-coal-imports-suspended.html

Smith, Josh (2019), Malnutrition, Diseases rising in North Korea aid Organization, **The Reuters**, 18 July 2019, Available at: https://www.reuters.com/article/us-northkorea-aid/malnutrition-disease-rising-in-north-korea-aid-organization-idUSKCN1UD0P4

Silberstein, Benjamin Katzeff (2020), **The North Korean Economy in 2019: Treading but Not Underwater in the New Year**, 16 Jan 2020, Available at: https://www.38north.org/2020/01/bkatzeffsilberstein011620/

Spaniel, William; Bradley, Smith C. (2015), "Sanctions, Uncertainty, and Leader Tenure", **International Studies Quarterly**, Vol.59, Issue.4, pp.735-749

Suk Lee, Yong (2019), "International Isolation and Regional Inequality: Evidence from Sanctions on North Korea, **Journal of Urban Economics**, Vol.103, No.1, pp.34-51.

Szoldra, Paul (2017), "The Stories from inside North Korea's Prison Camps Are Horrifying", **Business Insider**, 24 March 2017, available at: https://www.businessinsider.com/un-north-korea-prison-camp-2017-3.

The World Bank (2018), "Refugee Population by Country or Territory of Origin", **The World Bank**, Available at: https://data.worldbank.org/indicator/sm.pop.refg.or

Transparency International Organization (2019), "Corruption Perception Index 2019", Available at: https://www.transparency.org/cpi2019

Trading Economic (2019), **Inflation Rate in North Korea**, Available at: https://tradingeconomics.com/north-korea/inflation-rate-mom

OEC (2020), **North Korea - The Observatory of Economic Complexity**, Available at: https://oec.world/en/profile/country/prk/#Exports

UN General Assembly (2014), " Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea"(A/HRC/25/63), **UN General Assembly**, 7 Feb. 2014, Available at:https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/108/66/PDF/G1410866

UN General Assembly (2019), " Situation of Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea - Report of the Secretary-General (A/74/268)", **UN General Assembly**, 23 Oct. 2019, Available at: https://www.un.org/en/ga/people-s-republic-korea-4

UNHR (2019), "The Price is Rights: The Violation of the Right to an Adequate Standard of Living in the Democratic People's Republic of Korea", **United Nation Human Rights**, May 2019, Available at: https://www.ohchr.org/Documents/Countries /KP/ThePriceIs Rights_ EN.

UNICEF (2018), "Annual Report for 2018", **UNICEF DPR Korea Country Office**, Available at: https://www.unicef.org/dprk/media/461/file/UNICEF%20DPR%20 Korea .pdf

United States Department of State (2018), "Democratic People's Republic of Korea 2018 Human Rights Report", **Bureau of democracy and Human Rights**, Available at: https://kr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/75/HR2018-DPRK.pdf

United Nations (2020), "Red List Index", **United Nations**, Available at: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/

OHCHR (1966a), **International Covenant on Civil and Political Rights**, 16 December 1966, Available at: https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx

OHCHR (1966b), **International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights**, 16 December 1966, Available at: https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx

Whang, Taehee; Elena V. McLean; Kuberski, Douglas W. (2013), "Coercion, Information ,and the Success of Sanction Threats", **American Journal of Political Science**, Vol. 57, No.1, pp.65-81.

White, Edward (2019), "North Korean Defectors Reveal Wretched State of Female Healthcare", **The Financial Times**, 11 December 2019, Available at: https://www.ft.com/content/d033c254-1ba6-11ea-9186-7348c2f183af

WHO (2016), **WHO Country Cooperation Strategy: Democratic People's Republic of Korea: 2014–2019**, World Health Organization: Regional Office for South-East Asia.

Wood, R.M (2008), "A hand upon the Throat of the Nation": Economic Sanctions and State Repression, 1976–2001", **International Studies**, Vol.52, No. 3, pp.489–513.

Worldometers (2019), "North Korea Demographics", Available at: https://www.worldometers.info/demographics/north-korea-demographics/

Wertz, Daniel (2020), **China-North Korea Trade: Parsing the Data**, 25 Feb. 2020, Available at: https://www.38north.org/2020/02/dwertz022520/

Zerkina, N.; Kostina, N.; Pesina, S. (2015), "Concept «Human Rights» and its Cognitive, Discursive, Contextual and Historical Characteristics", **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, Vol.192, No.1, pp.475-480.